

ORGANOLOGIJA

ORGULJE KAO EUROPSKA KULTURNA BAŠTINA - MEĐUNARODNI ORGANOLOŠKI KONGRES U VARAŽDINU

U Varaždinu je od 10. do 16. rujna ove godine održan međunarodni organološki kongres pod nazivom *Orgulje kao europska kulturna baština*. Pokrovitelji kongresa su bili *Papinsko vijeće za kulturu* pri Svetoj Stolici u Rimu, *Ministarstvo kulture Republike Hrvatske*, *Varaždinska biskupija* i *Grad Varaždin*.

U sedmodnevnom radu kongresa sudjelovao je niz uglednih crkvenih glazbenika, organologa, orguljaša i restauratora orgulja iz takozvanih tranzicijskih zemalja: Estonije, Letonije, Litve, Poljske, Češke, Slovačke, Mađarske, Slovenije, Hrvatske, Rumunjske, Bugarske. Kongresu nisu prisustvovali predstavnici iz Savezne Republike Jugoslavije (Vojvodine) i Bosne i Hercegovine. Poticaj da se ovaj kongres održi u Varaždinu dali su orguljaš prof. Christoph Bossert (Trossingen) i orguljar Wolfgang Braun (Rosenfeld-Bickelbach / Varaždin).

Kongres je okupio niz najuglednijih zapadnoeuropskih stručnjaka čije je djelovanje povezano sa orguljama. Neka ovdje budu spomenuta samo dva imena: Luigi Ferdinando Tagliavini (Bologna/Friburg) sa temom *Održavanje spomeničkih orgulja i sviranje na njima* i Harald Vogel (Bremen) sa temom *Kriteriji za restauriranje spomeničkih orgulja u Europi*. Delegacije zemalja u tranziciji vodili su: Rimantas Gučas (Estonija, Litva), Talivaldis Deksnis (Letonija), Julian Gembalski (Poljska), Adam Viktora (Češka), Ferdinand Klinda (Slovačka), Enyedi Pal (Mađarska), Dalibor Miklavčič (Slovenija), Emin Armano (Hrvatska), Hermann Binder (Rumunjska), Ulrich Theissen (Bugarska).

Na značaj teme kongresa ugrožene orgulje u Europi ukazali su u uvodnim izlaganjima referenti iz zapadne Europe. Prema njihovim spoznajama, poslije II. svjetskog rata u zanosu obnove izbačeno je iz tamošnjih crkava različitih konfesija mnoštvo vrijednih povijesnih orgulja. Takovim postupanjem, koje je tek znatno kasnije shvaćeno pogrešnim, velik je dio vrijedne europske baštine nepovratno nestao. Istovremeno je u zemljama iza "željezne zavjese" u krajnje zapuštenom stanju ostalo, zbog neprikladnih ideoloških i materijalnih prilika, mnogo orgulja, kakvih na Zapadu više nema. Stručnjaci iz zapadne Europe su izrazili spremnost pomoći stručnim, organizacijskim i sponzorskim djelovanjem kako se ne bi i u tranzicijskim zemljama ponovila pogreška zapadnih zemalja iz poraća druge polovine 20. stoljeća.

Referati sudionika iz tranzicijskih zemalja pokazali su stanje odnosa u pojedinim sredinama prema povijesnim

i spomeničkim orguljama. Obradivani su podaci o stanju evidencije orgulja kao spomenika kulture, organološkim karakteristikama fonda, ugroženosti orgulja i različitim opasnostima koje im prijete.

Kongres je pokazao da u nekim zemljama nije sprovedena evidencija orgulja pri nadležnim službama zaštite spomenika kulture, u nekima je evidencija sprovedena parcijalno a tek u Mađarskoj i Hrvatskoj u cjelini.

Organološke karakteristike fonda orgulja u svakoj zemlji ogledaju se kroz prisutnost različitih orguljarskih tradicija i škola. Hrvatska se prepoznaje po dva dominantna utjecaja: a) srednjeeuropskom (južna Njemačka, Češka, Štajerska) i b) mletačko-dalmatinskom. Poljska na primjer, ima čak pet prepoznatljivih organoloških područja.

Stalna materijalna oskudica a posebno poslije 1945. godine u mnogim je zemljama srednje i istočne Europe dovela do toga da je fond orgulja znatno stradao zbog neodržavanja ili jednostavno zbog neupotrebljavanja instrumenata. No kako se pokazalo besparica je imala i pozitivan učinak jer je mnogo orgulja, iako krajnje zapušteno, ostalo nepregrađeno, sa velikim postotkom izvornog materijala. Danas tim glazbalima, čak i prilikom najmanjih zahvata, prijete ponajviše nestručnost nedoučenih orguljara bez restauratorskog znanja i pomanjkanje djelotvorne suradnje crkvenih vlasti i državnih službi za zaštitu spomenika.

Sjednice kongresa održavane su svakodnevno u prije-podnevnim satima. U poslijepodnevnim satima su sudionici odlazili na stručne ekskurzije (Lepoglava, Veliki Bukovec, Trški Vrh, Zagreb) a u večernjim su satima prisustvovali koncertima održanima na nekoliko značajnih orgulja u Varaždinu, Lepoglavi, Velikom Bukovcu, Varaždinskim Toplicama, Sv. Iliji i Zagrebu.

Kongres je završio sa radom prihvaćanjem dokumenta pod nazivom - Rezolucija Varaždin 2000. Tekst rezolucije je sastavljen na njemačkom jeziku i hrvatskoj javnosti će biti dostupan tek po prevođenju na hrvatski jezik. Ujedno je i inicirano osnivanje Zaklade Orgulje kao europska kulturna baština koja bi na međunarodnoj razini prikupljala i distribuirala financijska sredstva za obnovu ugroženih spomeničkih orgulja.

Sa željom da se na duži rok što djelotvornije prati i pozitivno utječe na zaštitu i restauriranje najznačajnijih spomeničkih orgulja u Europi, predloženo je održavanje kongresa sa istom temom prema sljedećem rasporedu: Göteborg (2001.), Lisabon (2002.), Bratislava (2003.), Bologna (2004.), Vilnius (2005.).

Svi sudionici kongresa su uvjereni da će usvojeni zaključci doprinijeti primjeni pozitivnih iskustava naprednijih i organiziranih sredina u zemljama tranzicije i da će osnovana Zaklada financijski pomoći pri restauriranju najznačajnijih instrumenata.

Emin Armano